

La filla del vicepresident dels EUA, Dick Cheney, Mary Cheney (a la dreta) no ha amagat la seua homosexualitat. Això ha estovat el cor ultraconservador de Bush., per qui Mary va fer campanya.

Lesbos Chic

La imatge social i el tractament mediàtic de les lesbianes va canviant gràcies al prestigi o la popularitat de certes actrius, artistes i intel·lectuals que no amaguen la seua orientació sexual, i a una presència més gran del lesbianisme en àmbits tan diversos com la televisió, el cinema, la fotografia, la música, la literatura, l'esport i fins i tot internet.

Fa tan sols vint anys, els mitjans de comunicació nord-americans haurien considerat un escàndol que la filla del vice-president dels Estats Units es declarara públicament lesbiana, mantinguera una llarga relació sentimental amb una altra dona i tinguera un fill amb la seua companya sentimental per mitjà de fecundació in vitro. També hauria alçat polèmica que un polític republicà i conservador donara ple suport al lesbianisme i al dret a la maternitat de la seua filla. Sense haver aconseguit encara una plena acceptació social del lesbianisme, la societat nord-americana va evolucionant positivament en la consideració i el respecte dels drets ciutadans de les dones que

decideixen conviure i formar una família amb una persona del seu sexe. Ho demostra l'excel·lent relació del vice-president Dick Cheney amb la seua filla Mary, que viu amb la decoradora Heather Poe des de fa 15 anys i acaben de tenir un fill. Contra les crítiques dels sectors més conservadors del partit republicà sobre la sexualitat de la seua filla, Cheney va afirmar el 2004 que "la gent ha de tenir la llibertat de mantenir el tipus de relacions que vullga". En aquest cas, no es tracta simplement de l'amor d'un pare per la seua filla. Quan es va saber l'embaràs de Mary Cheney, George Bush mateix va declarar a la revista *People* que se sentia molt feliç amb la notícia i que la filla lesbiana del

De la lletra a la imatge

Dins del món de la cultura, la narrativa ha estat pionera en el tractament de temes i personatges relacionats amb el lesbianisme, gràcies a unes quantes novel·les d'escriptores reconegudes, com ara Virginia Woolf, Marguerite Yourcenar, Katherine Mansfield, Vita Sackville-West, Co-

lette o Djuna Barnes, que van tenir una intensa activitat intel·lectual durant la primera meitat del segle XX. Moltes d'elles eren lesbianes o van tenir relacions sentimentals amb unes altres dones en algun moment de la vida. Algunes escriptores lesbianes, no obstant això, no han pres el lesbianisme com a tema central de la seua narrativa, com Carson McCullers, o bé Patricia Highsmith, que va escriure *Carol*, l'única novel·la seua de tema lèsbic, amb pseudònim. A la narrativa actual es destaquen les aportacions d'escriptores com les catalanes Anna Maria Moix i Esther Tusquets, la uruguaiana Cristina Peri Rossi, la cubana Zoe Valdés, l'anglesa Jeanette Winterson o la nord-americana Sara Shulman.

Des de final dels seixanta, els diversos vessants del pensament feminista han contribuït a la reflexió i al debat sobre la qüestió lèsbica. En aquest àmbit del pensament, es destaca la controvertida Camille Paglia, assagista i professora universitària, que ha escrit diversos articles i estudis sobre cultura, art, feminisme i la història de la sexualitat. Deixeble d'Harold Bloom, Paglia ha estat definida com "la feminista que odien les altres feministes", per les seues crítiques al feminisme tradicional: "Jo vull, justament, salvar el feminisme de les feministes." Sempre provocadora, Paglia s'estima més definir-se com a "egomaníaca feminista bisexual". També es mostra irònica en les seues reflexions sobre la comunitat de gais i lesbianes: "Els gais busquen ben sovint sexe sense emocions. Les lesbianes comunament acaben amb emocions sense sexe." El seu afany de provocació li ha permès de transcendir l'àmbit acadèmic per a convertir-se en una figura mediàtica dins de la cultura anglosaxona.

Igualment polèmica i mediàtica, l'escriptora Susan Sontag va ser fins a la seua mort el 2004 una de les dones més influents dins de la cultura nord-americana per les novel·les i assaigs sobre art, feminisme, política o fotografia, però també pel compromís personal en conflictes com la guerra del Vietnam o la neteja ètnica a Sarajevo. Després d'haver-se divorciat, quan encara era molt jove, Susan Sontag va assumir el seu lesbianisme i va tenir diverses relacions sentimentals. La seua última parella va ser Annie Leibovitz, la fotògrafa de més prestigi i popularitat als Estats Units gràcies als reportatges d'estrelles del rock i de Hollywood per a les revistes *Rolling Stone* i, més tard, *Vanity Fair*. Lesbiana militant i mare d'una xiqueta per inseminació artificial quan convivia amb Sontag, Leibovitz tan sols s'ha aproximat al tema lèsbic i a la sexualitat femenina en algunes sèries fotogràfiques de final dels anys 90 del segle passat.

Menys comercial i més arriscada que l'obra de Leibovitz són les fotografies de Del LaGrace Volcano. Nascuda dona amb el nom de Debra Wood, Del LaGrace Volcano va decidir iniciar un procés de masculinització i rebatejar- >>

Obres de la fotògrafa Del LaGrace Volcano, inventora de l'hermaprodika.

>>> se amb el seu nom actual el 1996, a fi de convertir-se en *hermaprodike* (hermafrodita lesbiana), segons la pròpia definició. Aquest canvi de gènere sexual ha estat una constant temàtica en l'obra de Del LaGrace Volcano, perquè s'ha especialitzat a retratar els anomenats Drag Kings, sempre amb una voluntat de parodiar la virilitat hegemònica i de trencar les fronteres de la identitat sexual tradicional. Els Drag Kings són persones nascudes dones que adopten postures i aparences d'home. Es tracta d'un col·lectiu de dones que es troben en un procés de metamorfosi voluntària amb el qual pretenen construir la pròpia identitat. Tot i que són poc coneguts al nostre país, els Drag Kings poden tenir entre deu mil seguidors i vint mil a tot el món, fonamentalment a grans ciutats com Nova York, San Francisco, Londres o Berlín. Durant quasi deu anys, LaGrace Volcano ha recorregut Europa i els Estats Units, fotografiant en els seus ambients aquestes dones que se senten més masculines que femenines, o que volen crear un camp intermedi en què es confonguen tots dos sexes.

vice-president seria una mare magnífica per a la seua filla. Pocs mesos abans, el president nord-americà havia dit que la situació idònia era que un xiquet fóra educat per un pare i una mare. La posició del president contra el dret de les parelles homosexuals a casar-se i a formar família no va impedir que la Casa Blanca distribuïra una foto oficial de Dick Cheney i la seua esposa posant feliçment amb el nét que els ha donat la seua filla lesbiana.

Tanta benevolència i liberalitat té una explicació. Mary Cheney havia tingut un paper important en la reelecció de George Bush, en qualitat de directora d'operacions de la vice-presidència per a la campanya presidencial de 2004. A *Now is mi Turn*, la seua autobiografia publicada el 2006, la filla del vice-president va mostrar tot el suport al president Bush, que considerava l'únic que podia protegir Amèrica d'atemptats terroristes. Es evident que Mary Cheney no és una liberal progressista ni una dona que visca en la marginalitat. Després de la seua reeixida labor en política, la filla de Cheney ocupa la vice-presidència de la poderosa companyia de crèdit per internet America Online.

El cas de Mary Cheney és una excepció, però revela un cert canvi de mentalitat en una societat tan conservadora com la nord-americana. Malgrat aquests avenços, la política continua essent un àmbit on les lesbianes no solen manifestar públicament la seua orientació sexual. A l'estat espanyol, per exemple, és ben coneguda la condició lesbiana de moltes dones que exerceixen càrrecs polítics en les diverses

administracions, però tant elles com els mitjans de comunicació guarden un escrupolós silenci sobre la seua sexualitat. No deixa de ser contradictori o hipòcrita que certes dones lesbianes del Partit Popular amb llocs d'alta responsabilitat política callen o fins i tot rebutgen el dret dels homosexuals a casar-se i a tenir una família.

En tot cas, la majoria dels polítics homes tampoc no han vençut els seus temors per a *eixir de l'armari* encara que alguns dirigents ja han declarat que són homosexuals, com ara Pedro Zerolo (PSOE), Miquel Iceta (PSC) o el valencià Felipe del Bano (PP). La negativa d'un polític madrileny i candidat municipal socialista a figurar en la portada de la revista gai *Zero* demostra que encara no s'ha aconseguit una situació de normalitat. Curiosament, l'alcalde Alberto Ruiz Gallardón, que és heterosexual, va ser qui va substituir el polític socialista a la portada de *Zero*.

Lesbianes televisives. Un dels factors fonamentals en el canvi de la imatge social i estètica del col·lectiu lèsbic ha estat l'èxit internacional de certes sèries televisives que tenen com a principal referent argumental les re-

La política continua essent un àmbit en què les lesbianes amaguen la seua orientació sexual

lacions sentimentals i sexuals entre dones.

La pionera de les sèries el personatge principal de les quals és una lesbiana és *Ellen*, que es va emetre per l'ABC des de 1994 fins a 1998. Aquesta comèdia televisiva narra la vida d'Ellen Morgan, un personatge interpretat per la popular actriu còmica Ellen DeGeneres, que treballa en una llibreria on transcorre bona part de l'acció. No obstant això, Ellen no va declarar obertament la seua homosexualitat fins a la quarta temporada en un episodi d'una hora de duració ("The Puppy Episode"), on diverses celebritats (els actors Demi Moore, Laura Dern i Billy Bob Thornton, la presentadora Ophra Winfrey, les cantants lesbianes Melissa Etheridge i K.D. Lang) li van demostrar suport. Va ser la primera sèrie televisiva protagonitzada per una lesbiana. A *Ellen* es confonia un xic la realitat i la ficció, perquè Ellen DeGeneres és una activa militant lesbiana que va mantenir una comentada relació sentimental amb l'actriu Anne Heche. Després de la ruptura de la parella, Heche es va casar amb un tècnic de televisió i DeGeneres va iniciar una altra relació amb l'actriu Portia de Rossi, una de les advocades de la sèrie *Ally McBeal*.

Ellen DeGeneres fou la primera lesbiana a presentar la gala dels Oscar el 2007. Durant la cerimònia va dir: "Quina nit tan meravellosa, quanta diversitat a la sala, en un any en què s'han dit tantes coses negatives sobre la raça, la religió o l'orientació sexual de la gent. I vull assenyalar açò: si no hi haguera negres, jueus i gais, no hi hauria Oscars." Actualment, l'actriu presenta el programa matinal *The Ellen DeGeneres Show*, que fa quatre temporades que s'emeten. Amb una fortuna d'uns setanta milions de dòlars, l'actriu en guanya anualment 15 milions gràcies a la gran audiència del seu programa. La popularitat també li ha servit per a ser protagonista de diversos anuncis televisius, com el de la campanya d'American Express.

La consagració de DeGeneres com a estrella televisiva ha permès l'aparició de sèries, els personatges principals de les quals són lesbianes, com *The L World*, que als Estats Units emet la cadena Showtime des de 2004 i que als Països Catalans es pot veure per

Seqüència del show televisiu d'Ellen DeGeneres (a la dreta de la imatge), la primera actriu lesbiana que va presentar la gala dels Oscar, precisament aquest 2007.

Canal +. La sèrie retrata les aventures i desventures d'un grup d'amigues lesbianes, les seues famílies i amants a Los Angeles i és protagonitzada per actrius tan conegudes com Jennifer Beals, Mia Kirshner o Pam Grier. L'èxit internacional de *The L World* va animar la cadena britànica Channel 4 a produir la sèrie *Sugar Rush*, que se centra en les relacions sentimentals conflictives de dues xiques adolescents en un col·legi públic britànic. La sèrie, no obstant això, no té el lesbianisme per tema únic, sinó que també tracta del conflicte generacional i els problemes de l'adolescència. De fet, *Sugar Rush* va orientada fonamentalment cap a un públic juvenil entre 12 anys i 20.

El petó a la boca de Madonna, Christina Aguilera i Britney Spears prova que

Militància i ambigüitat. La normalitat amb què assumeixen l'homosexualitat les noves generacions pot explicar les conductes deliberadament ambigües d'algunes estrelles del pop com ara Madonna, Christina Aguilera i Britney Spears. Totes tres es feren un petó a la boca durant l'actuació a la gala de MTV de 2003. Sens dubte, Madonna ha estat la pionera a utilitzar la bisexualitat al llarg de tota la seua carrera per a moure escàndol i promoure els seus discs. Una hàbil estratègia de màrqueting que han imitat després algunes altres figures femenines del pop.

Al marge d'aquests escàndols artificials, hi ha un nombrós grup de cantants lesbianes que mantenen una actitud militant, com Melissa Etheridge, Joan Armatrading, Tracy Chapman, Sinead O'Connor, Ani DiFranco o la cantant folk K. D. Lang. Sense mantenir un compromís actiu amb la comunitat lesbiana, també es destaquen els casos de la mexicana Chavela Vargas i de la cantant britànica i mite eròtic heterosexual Samantha Fox,

que conviu des de fa anys amb la seua representant i que va confessar la seua orientació sexual fa tan sols quatre anys: "No puc continuar negant-ho. Tots sabeu que estime Myra i vull passar la resta de la meua vida amb ella."

Aquest tipus de confessions ja sembla no perjudicar la carrera de les estrelles de l'espectacle. Les últimes a confessar públicament la seua relació sentimental han estat Michelle Rodriguez (*Resident Evil*) i Kristanna Loken (*Terminator 3*), dues atractives i estilitzades actrius de Hollywood que han posat nues per a diverses revistes masculines.

En el món de l'esport l'orientació sexual tampoc no perjudica la imatge de les estrelles. Per la popularitat i l'atenció dels mitjans de comunicació, el tennis és possiblement l'esport amb més lesbianes reconegudes, des de les pioneres Billie Jean King i Martina Navratilova fins a Jana Novotna, Conchita Martínez, Mary Jo Fernández i la francesa Amélie Mauresmo, que va comptar amb tot el suport del seu

patrocinador quan el 1999 va anunciar que era lesbiana en una conferència de premsa. Vint anys abans, Martina Navratilova s'havia quedat sense contractes publicitaris quan havia fet aquest mateix anunci. Sens dubte, la tolerància social contribueix que hi haja més visibilitat de les lesbianes.

L'augment de la presència social del col·lectiu lèsbic també és degut a les infinites possibilitats de comunicació i informació que proporciona internet. Actualment, hom pot trobar pàgines web o blocs relacionats amb el lesbianisme en quasi tots els idiomes, des del rus i el turc fins al xinès i el japo-

Internet ha permès de crear col·lectius insòlits com la Coalició de Lesbianes

nès. La xarxa informàtica permet una llibertat de diàleg i acció que moltes lesbianes no troben als mitjans de comunicació dels seus països. Al nostre país, hi ha una diversitat de pàgines de qualsevol tipus, des de la reflexió

teòrica fins a l'intercanvi d'opinions o les simples notícies sobre l'activitat dels moviments organitzats de lesbianes. Internet ha permès de crear col·lectius tan insòlits com la Coalició de Lesbianes Africanes o celebrar la Conferència de Lesbianes Musulmanes a Haifa el maig del 2007. Tant a la Xina i alguns altres països asiàtics com al món àrab, la xarxa informàtica és l'únic instrument de les lesbianes per a intentar defensar els seus drets i denunciar l'opressió a què els sotmeten les autoritats governamentals.

Lluc Soler

Cinema lèsbic

Des dels anys 90 del segle passat, les pel·lícules de temàtica lèsbica han experimentat un creixement notable. Fins a l'eclosió del denominat Queer Cinema, les lesbianes havien estat protagonistes de molt pocs films. Entre els llargs-metratges més notables dels decennis anteriors es destaquen *La calúmnia* (1962) de William Wyler, *El assassinat de la hermana George* (1968) de George Aldrich, *Les amargues llàgrimes de Petra von Kant* (1972) de Fassbinder, *Lianna* (1982) de John Sayles i *La pirata* (1984) de Jacques Doillon. Totes aquestes pel·lícules, no obstant això, havien estat produïdes i dirigides per homes.

Una de les primeres pel·lícules sobre lesbianes dirigides per una dona va ser *Mitja hora més amb tu* (1985) de la nord-americana Donna Deitch. Amb aquesta història quotidiana sobre la relació d'una mestra amb una alumna s'inicia un nou tractament de l'amor lèsbic, allunyat de la visió *voyeurista* masculina o de les aproximacions moralistes i melodramàtiques. La pel·lícula va servir per a estimular una nova generació de realitzadores que volien tractar del lesbianisme sense prejudicis i amb enfocaments ideològics

més radicals. Entre els films més coneguts d'aquesta nova generació hi ha *Salmonberries* (1991) de Percy Adlon, *Go Fish* (1994) de Rose Troche, *El diari robado* (1992) de Christine Lipinska, *Cuando cae la noche* (1995) de Patricia Rozema, o *Gran art* (1997) de Walter Salles.

Al nostre país, sens dubte, la pionera ha estat Marta Balletbò-Coll que va debutar en el llarg-metratge amb *Costa Brava* (1995), una comèdia romàntica original i divertida sobre la relació d'una aspirant a actriu i guia turística i una enginyera.

Aquests darrers anys, el cinema de temàtica lèsbica no sols s'exhibeix a filmoteques i sales especialitzades, sinó que també pot concursar en els grans festivals, optar a premis reconeguts i tenir una bona distribució. Ho demostren pel·lícules d'un cert èxit comercial com ara *Felpudo maldito* (1995) de Josiane Balako, *Tomàquets verds fregits* de Jon Avnet (1991), *Criaturas celestiales* (1994) de Peter Jackson, *Los chicos no lloran* (1999) de

Kimberly Pierce, *A mi madre le gustan las mujeres* (2000) de Natalia Fejerman i Inés Paris o *Las horas* (2002) de Stephen Daldry.

"The hours" ha estat una de les últimes pel·lícules americanes que tracten el lesbianisme. La primera que tingué ressò va ser "La calúmnia" de William Wyler (1962)